

การวิเคราะห์ความรักในมัทริกัณท์*

An Analyzes love in Maddi Kantha scriptures

พระครูวิจิตรธรรมมาร, จรัส สีภา¹,
พระมหาใจสิงห์ สิริธมฺโม, พระนรินทร์ สีลเตโช และพระอ่อน มหัทธโก²
Phrakhrui Vijiitdhammathorn, Jaras Leeka,
Phramaha Jaising Siridhammo, Phra Narin Silatasho and Phra Aon Mahitthiko
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอโยธยา²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: mhitthikor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นการวิเคราะห์ความรักในมัทริกัณท์ระหว่างพระเวสสันดรกับภรรยาและบุตร ซึ่งในการวิเคราะห์ผู้เขียนได้แยกประเด็นวิเคราะห์ออกเป็นสองประเด็น คือ 1) ความรักในฐานะที่เป็นมนุษย์ทั่วไป และ 2) ความรักในฐานะที่เป็นพระโพธิสัตว์ จากการศึกษพบว่า ความรักของพระเวสสันดรที่มีต่อภรรยาและบุตรในฐานะที่เป็นมนุษย์ทั่วไป พระเวสสันดรกับภรรยา เป็นคู่รักที่รักกันจริงตามแนวคิดเรื่องความรักในพระพุทธศาสนา เช่นกันกับความรักระหว่างพระเวสสันดรกับบุตรทั้งสอง ซึ่งความรักของกษัตริย์ทั้ง 4 พระองค์จะปรากฏชัดในความรักในฐานะที่พระเวสสันดรเป็นพระโพธิสัตว์ที่มีอุดมการณ์ที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเพื่อออกจากทุกข์ในวัฏสงสารและสั่งสอนผู้อื่นให้ออกจากทุกข์ตาม จะเห็นได้จากพระชาติต่อมาที่พระองค์ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วสั่งสอนให้ภรรยาและบุตรได้บรรลุตาม

คำสำคัญ: ความรัก; มัทริกัณท์

Abstract

This article analyzes love in Maddi Kantha scriptures. The author analyzes the love in Maddi Kantha scriptures of the love between Phra Vessantara, his wife and children. In the analysis, the author has divided the issue into two issues, 1) love as a human being

*ได้รับบทความ: 17 มกราคม 2562; แก้ไขบทความ: 2 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: January 17, 2019; Revised: December 2, 2020; Accepted: December 30, 2020

and 2) love as a Bodhisattva. According to studies, it was found that the love of Phra Vessantara for wife and children as human beings, Phra Vessantara and his wife are true love couple based on the concept of love in Buddhism such as the love between the two children that is the love of the four kings, truly appear in love as Phra Vessantara, a Bodhisattva who has the ideals to enlighten as the Buddha to leave the suffering in a circle and teach others to leave the suffering. This has shown clearly his next life after he got enlightenment as Buddha, then he taught his wife and child to enlighten as well.

Keywords: Loving; Maddi Kantha Scriptures

1. บทนำ

มัทรีกัณท์ เป็นตอนหนึ่งในพระเวสสันดรชาดก เป็นหนึ่งในสิบพระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา พระเวสสันดรชาดกนี้เป็นพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ก่อนจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเป็นพระชาติที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญทานบารมี โดยเริ่มตั้งแต่การให้สิ่งของธรรมดา ไปจนถึงการให้บุตรให้ภรรยาเป็นทาน การให้ทานบุตร ภรรยาเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากมาก แต่เพราะพระโพธิสัตว์ มีศรัทธาหรือความเชื่อหรือความรักในสัมมาสัมโพธิญาณ จึงทำให้ตัดสินใจพระทัยในการให้บุตรและภรรยาเป็นทานกับผู้อื่นได้ในมัทรีกัณท์นี้เป็นตอนที่สำคัญอีกตอนหนึ่งในพระเวสสันดรชาดก เป็นตอนที่ต่อจากกัณฑ์กุมารที่พระเวสสันดรได้ให้บุตรทั้งสองเป็นทานแก่พราหมณ์ชุกทำให้เห็นถึงความรักของมารดาคนหนึ่งที่มีต่อบุตรและเห็นถึงความรักของภรรยาคนหนึ่งที่มีให้สามีอย่างสุดใจ ประเด็นความรักของพระนางมัทรีในมัทรีกัณท์นี้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งทั้งในส่วนของมารดาและภรรยาที่ดี (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

ความรักเป็นสิ่งที่ดีที่สำคัญสำหรับมนุษยชาติ เพราะมนุษย์เกิดมีขึ้นมาแล้วจะอยู่คนเดียวไปตลอดไม่ได้ มนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นสังคม เพราะมนุษย์ชอบอยู่กันเป็นกลุ่ม ทั้งนี้อาจจะเพื่อความอบอุ่นใจ เพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์กันและกัน จึงมีการแต่งงานมีคู่ครอง มีบุตรสืบตระกูล มีเพื่อนฝูงจุดเริ่มต้นของสังคมมนุษย์เริ่มจากสังคมเล็กๆ คือ ครอบครัวที่มีแค่สามีภรรยาเพียงสองคน ต่อมาบุตรเพิ่มขึ้นมาเป็นสมาชิกของสังคม เมื่อมีมนุษย์มากขึ้นก็มีครอบครัวมากขึ้น สังคมของมนุษย์ก็เติบโตขึ้นมาเป็นลำดับจากครอบครัวเป็นหมู่บ้าน จากหมู่บ้านเป็นตำบล เป็นอำเภอ เป็นจังหวัด เป็นประเทศ จากประเทศเป็นสังคมระดับโลก ที่เป็นสังคมใหญ่ที่สุด จะเห็นได้ว่าความรักมีความสำคัญต่อสังคมทุกระดับในฐานะที่เป็นรากฐานที่ทำให้เกิดสังคมขึ้น และทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2. ความหมายของความรัก

ความหมายของคำว่า ความรัก (Love) นักปราชญ์ และนักปรัชญา ทั้งในฝ่ายตะวันตกและ

ฝ่ายตะวันออกได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2505 ได้ให้ความหมายของความรักไว้ว่า ความชอบอย่างผูกพัน พร้อมด้วยความชื่นชมยินดี

เซนต์ ออกัสติน (St. Augustine) ความรัก คือ ความศรัทธาและความจงรักภักดีในพระเจ้า ความรักเป็นทั้งคุณธรรมพื้นฐานที่เป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมอื่นๆ และเป็นคุณธรรมสูงสุดที่สามารถนำมนุษย์เข้าสู่ความเป็นเอกภาพกับพระเจ้าได้

โซเพนเฮาเออร์ (E.G. Schopenhauer) ความรัก คือ แนวความคิดที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะลงแรงกระตุ้นทางเพศของมนุษย์ (Phra Umnaj Khema panyo, 2013)

กิลเบอร์ต (Gillbert) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ได้ให้ความหมายของความรักว่า ความรัก คือ สวนดอกไม้ที่ต้องรดด้วยน้ำตาแทนน้ำ เนื่องจากสวนดอกไม้ที่ให้ดอกสวยงามขึ้นในนั้น เจ้าของสวนกลับต้องทนทุกข์ทรมานเพื่อดูแลเอาใจใส่อย่างดี ปานประหนึ่งว่าเอาหยาดเหงื่อรดต้นของมัน เสมือนกับความรักว่าจะมีความสุขสำเร็จสมหวัง ได้ก็ต่อเมื่อต้องให้เสียน้ำตามามากมาย (Meethawit nukul, 1991)

เพลโต (Plato) นักปรัชญาตะวันตก ผู้ยิ่งใหญ่ได้ให้ความหมายของความรักว่า ความรัก หมายถึง ความปรารถนาหรือความต้องการโดยเขา ได้อธิบายว่า ความรักเป็นความปรารถนาหรือความต้องการอย่างหนึ่งในความปรารถนาทั้งหลายของมนุษย์ และความปรารถนาที่เป็นความรักนั้นจะต้องเป็นความปรารถนาที่จะได้ครอบครองสิ่งที่สวยงามในรูปลักษณะต่างๆ ซึ่งจะต้องเป็นสิ่งที่ดีและ

มีอยู่จริง ในความหมายที่สูงขึ้นไปอีกเพลโต หมายถึง ความปรารถนาความสวยงาม ความดี และความจริง ที่สมบูรณ์แบบเป็นอมตะ (Phra Umnaj Khema panyo, 2013)

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของคำว่า ความรัก คือ ความใจกว้างเห็นแก่ผู้อื่นจนไม่มีตัวตนเหลืออยู่ ไม่มีเรา ไม่มีเขา ไม่เห็นแก่ตัว จึงเห็นแก่มนุษย์ทั้งหลาย เห็นแก่ความถูกต้องและรักผู้อื่นได้โดยธรรมชาติ เกิดเป็นบุญญตาว่าตัวตนและ เป็นอันเดียวกันหมด (Suwannakul, 1989)

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้ให้ความหมายของ ความรัก ว่า ความรัก คือ ศิลปะแห่งการให้และรับ (Love is the art of giving and taking) หมายถึง การให้และการรับสิ่งเพิลิตเพลินใจและความปรารถนาดี (Chanchanchai, 2016)

สรุปได้ว่า บริบทของความรักนั้นประกอบด้วยสาระหลายประการที่มีแง่คิด มุมมองต่างๆ ดังนั้น บุคคลที่มีความรักที่มั่นคงและยั่งยืน เรียกว่า ไม่ท่ายอดทอง กระบองยอดเพชรนั้นต้องเป็นความรักที่แฝงด้วยความเมตตาหากหล่อเลี้ยงความรักด้วยภาวะจิตที่เจือด้วยตัณหาหาคะหรือกามารมณ์เพียงอย่างเดียวความรักจะอายุขัยสั้น ถนนของความรักจะมีขวากหนามคอยทิ่มตำอยู่ตลอดเวลา การมีชีวิตที่ปลอดภัยในบริบทของความรักสำหรับมนุษย์ปุถุชน ต้องมีหลักประกันที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความซื่อสัตย์ และซื่อตรงต่อกัน (สัจจะ) หมายถึง การที่สามิภรรยาไม่ประพฤตินอกใจหรือทรยศต่อกัน

2. ความหนักแน่นและอดทน (ทมะ) หมายถึง การที่สามิภรรยาไม่คิดเล็กคิดน้อยหรือ

จ้องจับผิด จนขาดอริสภาพในการเป็นคู่ชีวิต

3. ความเข้มแข็งและท้าทาย (ขันติ)
หมายถึงความมุ่งมั่นในแนวทางของชีวิตที่ตัดสินใจ
ร่วมสุขและร่วมทุกข์โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาและ
อุปสรรคต่างๆ

4. ความมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อ (จาคะ)
หมายถึง การไม่เห็นแก่ตัวจนลืมนิยามมิตรหรือ
เพื่อนฝูงทั้งสองฝ่าย ชีวิตที่มีหลักประกันทั้ง 4 ข้อ
เป็นชีวิตที่ปลอดภัยจากมลพิษแห่งความรัก เรียกว่า
เป็นความรักที่สร้างสรรค์คือ สวรรค์ของชีวิตคู่อย่าง
แท้จริง

3. แนวคิดเรื่องความรักในพุทธศาสนา

1. ความรักในพุทธศาสนา ได้กล่าวถึง
เหตุที่ทำให้คนรักกันและได้อยู่ครองคู่กันในชาตินี้
ดังพุทธภาษิตว่า “บุพเพว สนนิวาเสน ปจฺจุพนฺนํเหตน
วา เวนตํ ชายเต เปมํ อุปปลํ ว โถทเก” แปลว่า
ความรัก ย่อมเกิด เพราะอาศัยเหตุ 2 ประการ คือ
เพราะอยู่ด้วยกันในปางก่อน เพราะเกื้อกูลกันใน
ปัจจุบัน

1.1 ความรักเกิดเพราะอยู่ร่วมกันมา
ในปางก่อน เรียกว่า บุพเพสันนิวาสน คือ การได้เคย
อยู่ร่วมกันในอดีตชาติ ได้สร้างบุญสร้างกุศลร่วมกัน
มาทำอะไรตรงตามกัน มีความเห็นสอดคล้อง
เหมือนกัน เมื่ออยู่ด้วยกันแล้วมีความสุขเป็นเหตุ
ส่งผลให้ได้มาเป็นคู่ครองกันในปัจจุบัน บุพเพสันนิวาสน
บางครั้งอาจจะได้อยู่ร่วมกันในฐานะอื่นก็ได้

1.2 ความรักเกิดเพราะเกื้อกูลกันใน
ปัจจุบัน ในกรณีไม่ใช่บุพเพสันนิวาสน แต่อาศัยความ
ใกล้ชิด สนับสนุนกัน อาศัยความช่วยเหลือกัน

เห็นอก เห็นใจกันในปัจจุบัน จะส่งผลให้เป็นเนื้อคู่
กันในปัจจุบันและในอนาคตต่อไป

2. แนวคิดเรื่องความรักในพุทธศาสนา
มีแนวคิดเรื่องความรักได้อย่างไร ความรักมีกี่อย่าง
อะไรบ้าง และพระพุทธรักษาความรักแบบ
ไหนมากกว่ากัน ในเรื่องของความรักนั้นพระพุทธ
ศาสนาแบ่งความรักออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับหยาบ
ระดับปานกลาง ระดับละเอียด มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความรักระดับหยาบ เมื่อพูดถึง
ความรักระดับหยาบนี้แล้ว สิ่งแรกที่ทุกคนจะนึกถึง
คือความรักระหว่างหญิงกับชาย เป็นความรักที่มี
เรื่องเพศสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ความรักชนิดนี้
เป็นไปเพื่อให้ได้มาผู้สืบทอดเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ไว้
ซึ่งเป็นความต้องการตามสัญชาตญาณสัตว์โลกทั้ง
หลายกล่าวได้ว่า สีนหะ (เสนหา) เสนหะ คือ
สินหา เป็นความรักฝ่ายอกุศล หรือความรักที่เป็น
ฝ่ายกิเลสเศร้าหมองแห่งจิตใจ จัดอยู่ในกิเลสกลุ่ม
โลภะ (Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, 1996) พระพุทธศาสนาให้คำนิยามกับ
ความรักในชั้นสัญชาตญาณนี้ไว้หลายคำ เช่น กามรัก
คือความใคร่ ราคะ รักคือความกำหนัดยินดี ตัณหา
รักคือความทะยานอยาก นันทิ รักคือความ
เพลิดเพลิน เสนหา รักคือเยื่อใย โลก รักคือความ
อยากได้ ปรารธนา รักคือความต้องการปฏิบัติ
รักคือความผูกพัน เป็นต้น คำเหล่านี้เป็นคำที่แสดง
ให้เห็นถึงความรักที่เกิดขึ้นโดยมีสัญชาตญาณ
เป็นเหตุ ความรักแบบนี้จึงเป็นสิ่งที่คนทั่วไปหรือ
มนุษย์ทุกคนในโลกนี้มีอยู่ด้วยกันทุกๆ คน ความรัก
ในระดับนี้จึงเป็นความรักที่มุ่งประโยชน์มาที่ตัวเอง
เป็นหลัก

2.2 ความรักระดับปานกลาง ความรักระดับกลางนี้ก็ยังเป็นความรักของชาวโลกหรือคนทั่วไป เป็นความรักที่เผื่อแผ่ออกไปหาผู้อื่น กล่าวคือ เป็นความรักที่เกิดขึ้นเพราะมีปัญหาเข้ามาประกอบทำให้พิจารณาเห็นว่ามนุษย์ไม่ได้อยู่คนเดียวในโลกยังมีมนุษย์ผู้อยู่ร่วมโลกกับตัวเรา และการที่จะอยู่ร่วมกันในโลกนี้ได้อย่างสงบสุขนั้น นอกจากจะรักตนเองแล้วต้องรู้จักรักคนอื่นด้วย เมื่อพิจารณาเห็นดังนี้ มนุษย์จึงเผื่อแผ่ความรักให้กับเพื่อนมนุษย์รอบๆ ข้างของตนเอง ความรักระดับนี้จึงเป็นความรักที่แผ่ออกไปจากตนเองและยินยอมให้ผู้อื่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตน ความรักระดับนี้เป็นความรักที่เกิดจากสภาวะของจิตใจที่ประกอบด้วยคุณธรรม เป็นความรักที่มีระดับสูงกว่าระดับแรก ความรักในระดับนี้พุทธศาสนาเรียกว่า “เปมะ” ความสำคัญของเปมะจากความหมายของคำที่กล่าวแล้วว่า เปมะเป็นความรักที่อาศัยเงื่อนไข เป็นความรักที่สืบเนื่องกัน เป็นญาติกัน เป็นคนร่วมเรือนในพระสูตรปิฎก ขุททกนิกายปรกฏความรักแบบเปมะดังนี้ สิ่งอันเป็นที่รัก ได้แก่ มารดา บิดา พี่ชายน้องชาย พี่สว่น้องสาว บุตร ธิดา มิตร อำมาตย์ ญาติ หรือผู้ร่วมสายโลหิต (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความรักแบบเปมะ ว่าเป็นความรักที่เกี่ยวข้องกันได้แก่ มารดา บิดา พี่ชายน้องชาย พี่สว่น้องสาว บุตร ธิดามิตร อำมาตย์ ญาติ หรือผู้ร่วมสายโลหิต และยังมีความรักอีก 2 แบบในระดับปานกลางนี้คือ ศรัทธา ความเชื่อมั่น ฉันทะ ความพอใจ ความรักในระดับปานกลางนี้ เป็นความรักที่เกิดขึ้นจากจิต

ที่ประกอบด้วยปัญญาพิจารณาจะเห็นถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรทำ เป็นความรักที่สูงกว่าระดับแรก แต่ไม่ใช่ความรักในระดับสูงสุดของพุทธศาสนา

2.3 ความรักระดับละเอียด ความรักในระดับนี้เป็นความรักระดับสูงสุดของพระพุทธศาสนา ความรักแบบเมตตา เป็นความรักที่ปรารถนาเกื้อกูลกัน ความอนุเคราะห์ ความไม่พยาบาท ความไม่ปองร้าย กุศลมูลคือ อโหสิในหมู่มสัตว์ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) เป็นความรักที่เกิดจากการเห็นโทษในวิภวสงสาร ซึ่งเป็นการเห็นด้วยการพิจารณาด้วยปัญญาจนเห็นความจริงแท้ในความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายโดยเฉพาะในตัวของมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายว่าแท้จริงแล้วไม่มีอะไรเป็นของเราจริงๆ เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เมื่อพิจารณาเห็นดังนี้แล้วก็เกิดความเบื่อหน่ายอยากออกไปให้พ้นจากวิภวสงสารอันเป็นทุกข์นี้เสีย ความรักระดับนี้เป็นความรักของผู้ที่เบื่อหน่ายชีวิตผู้ครองเรือนปรารถนาการออกจากทุกข์ มีประโยชน์สูงสุดอันเกิดแก่ตนและสรรพสัตว์เป็นที่ตั้ง มีความพ้นจากทุกข์อย่างยั่งยืนเป็นที่หมาย ตัวตนอันเป็นต้นตอแห่งทุกข์จำต้องถูกปล่อยวาง ความรักระดับนี้พุทธศาสนาเรียกว่า รักแบบเมตตา กรุณา อันประกอบอยู่ด้วยอุเบกขา ถือว่าเป็นระดับความรักที่เสมอภาค ไม่มีการแบ่งแยกด้านใดๆ อีกต่อไป (Meethawit nukul, 1991)

แนวคิดเรื่องความรักในพุทธศาสนาแบ่งความรักของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับหยาบ ปานกลาง และระดับละเอียด ความรักในระดับนี้เกิดขึ้นจากจิตใจที่มีแรงผลักดันให้เกิดความรัก

แตกต่างกันคือ ระดับแรกเป็นระดับที่มีสัจชาตญาณ เป็นแรงผลักดันให้เกิดความรัก เป็นความรักที่ใช้ตัวเอง เป็นศูนย์กลางของความรักเป็นความรักที่เห็นแก่ตัวเองเป็นใหญ่ เป็นความรักของปุถุชนทั่วไป ความรักระดับที่สองหรือระดับปานกลาง ระดับนี้ก็ยังเป็นความรักที่มีสัจชาตญาณเป็นแรงผลักดันให้เกิด แต่ในระดับปานกลางนี้สัจชาตญาณจะถูกแซกแซงจากปัญญา คือ มีปัญญาเข้ามาพิจารณาให้เห็นว่าสิ่งไหนควรหรือไม่ควรที่จะรัก ทำให้มนุษย์รู้ว่าการที่รักแค่ตัวเองหรือยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางของความรักนั้นยังไม่เพียงพอที่จะทำให้อยู่ในโลกนี้ได้อย่างราบรื่น เป็นสุขควรที่จะแผ่ความรักออกไปสู่ผู้ที่อยู่รอบๆ ตัวของตนเองด้วย ความรักในระดับปานกลางนี้จึงไม่ได้ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางแต่เป็นความรักที่แผ่ออกไปสู่คนรอบข้างเป็นศูนย์กลางแห่งความรัก ความรักระดับที่สามหรือระดับละเอียดนี้ เป็นความรักที่มีปัญญาเป็นเหตุให้เกิดความรักระดับนี้ขึ้นมา และเป็นปัญญาในระดับโลกุตตระปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งหลายจนเกิดความเบื่อหน่ายอยากออกไปให้พ้นจากวัฏสงสาร ความรักในระดับนี้เป็นความรักในระดับสูงสุดและพุทธศาสนายกย่องความรักระดับนี้ และสนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนทุกคนมีความรักระดับนี้

4. เรื่องย่อในมัทรีกัณฑ์

เนื้อเรื่องในมัทรีกัณฑ์นี้ เป็นตอนที่พระเวสสันดรได้ให้ทานบุตรทั้งสองคือ พระชาลีและพระนางกัณหา เป็นทานแก่พราหมณ์ชุก ก่อนที่พระเวสสันดรจะให้ทานบุตรของตนนั้น และในคตินั้นเองพระนางมัทรีได้ฝันร้ายเห็นนางบอกเหตุว่า

พระนางจะเสียของที่เป็นที่รักของพระนางไป พระนางได้สะดุ้งตื่นขึ้นมา สิ่งแรกที่พระนางคิดถึงคือบุตรทั้งสอง พระนางมัทรีจึงได้รื้อนรันทัวใจเหมือนโดนไฟเผาร่างกาย พระนางไม่รอช้าไม่รอให้สว่างก่อนดังนั้นพระนางจึงรีบเดินทางไปหาพระเวสสันดร เพื่อให้พระเวสสันดรทำนายฝันให้พระเวสสันดรก็ได้ปลอบประโลมให้พระนางหายกังวล ถึงอย่างไรก็ตามแม้พระเวสสันดรจะปลอบให้พระนางหายกังวลใจ แต่ความห่วงใยในบุตรทั้งสองคนของพระนางไม่ได้ลดน้อยลงเลย เพราะความรักมารดาที่มีต่อบุตร รุ่งเช้าพระนางได้นำบุตรทั้งสองไปส่งที่อาศรมศาลาของพระเวสสันดรและกำชับให้ดูแลบุตรทั้งสองให้ดี แล้วพระนางก็ออกไปหาห้วยมันและผลไม้ไปป่าและจะกลับมาในเวลาเย็นเช่นทุกวัน เมื่อพระนางไปแล้วชุกพราหมณ์ก็เข้ามาขอเอาพระชาลีและพระนางกัณหาบุตรทั้งสองอันเป็นที่รักของพระนางไป (Department of Education, 1981)

เริ่มมัทรีกัณฑ์กล่าวถึงตอนพระนางมัทรีจะกลับอาศรมศาลา หลังจากທີ່ตระเวนหาห้วยมันและผลไม้จนถึงใกล้จะมืดค่ำ กล่าวกันว่าที่พระนางกลับมืดค่ำเพราะว่าวันนั้นห้วยมันและผลไม้หายากมาก ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นเพราะเทวดาบังตาไม่ให้พระนางเห็นห้วยมันและผลไม้ อีกประการหนึ่งคงจะเป็นเพราะพระนางห่วงบุตรทั้งสองของพระนางมากจึงทำให้รีบร้อนในการหาเพราะความรีบร้อนนั้น จึงทำให้พระนางมองข้ามผลไม้และห้วยมันไป แทนที่จะหาได้เร็วอย่างที่ใจคิด กลับกลายเป็นหาได้ช้าจนมืดค่ำดังกล่าวเมื่อพระนางหาห้วยมันและผลไม้ได้พอประมาณแล้ว

ซึ่งตอนนั้นก็เป็นเวลาเย็นมากแล้วพระนางก็รีบเดินทางกลับด้วยความรีบร้อนและเป็นห่วงบุตรทั้งสองของพระนางเพราะความฝันของพระนางเมื่อคืนนั้นเอง ด้วยความหวังว่าจะเกิดเหตุร้ายกับบุตรพระนางจึงรีบเดินทางกลับ เมื่อเดินทางมาตามเส้นทางกลับอาศรมศาลา เป็นทางเส้นเดียวที่สามารถกลับอาศรมศาลาได้ พระนางเดินทางอย่างรีบร้อน แต่ต้องหยุดชะงักเพราะมีพญาเสือสามตัวนอนขวางทางที่จะกลับ พระนางทั้งตกใจทั้งร้อนใจ เพราะความเป็นห่วงทั้งพระเวสสันดรและบุตรทั้งสอง โดยเฉพาะบุตรทั้งสอง พระนางมัทรีได้แต่คำครวญถึงบุตร และขอหนทางจากพญาเสือทั้งสามซึ่งเป็นเทวดาแปลงร่างมาเพื่อถ่วงเวลาไม่ให้พระนางกลับไปเห็นชุกพายุบุตรทั้งสองไป จนถึงเวลามีค้ำแล้วพญาเสือทั้งสามก็หลีกทางให้ จากนั้นพระนางมัทรีก็รีบเดินทางทั้งวิ่งทั้งเดิน จนไปถึงใกล้อาศรมศาลาเธอก็ต้องแปลกใจเพราะไม่เห็นบุตรทั้งสองออกมารอรับ มีแต่ความเงียบสงัด พระนางมัทรีร้อนใจเป็นอย่างมากเดินตามหา รอบๆ อาศรมศาลาแต่ก็ไม่เห็นพระนางจึงได้เข้าไปถามพระเวสสันดร แต่พระเวสสันดรก็เงียบนิ่งอยู่ ไม่ตอบคำถามของพระนางมัทรี ทั้งยังไม่พูดจาอะไรเลย เมื่อเป็นเช่นนั้นพระนางมัทรีได้แต่วิ่งร้องไห้ออกไปตามหาบุตรรอบๆ อาศรมศาลา ทั้งในราวป่าสถานที่ที่บุตรทั้งสองเคยวิ่งเล่น เล่ไปถึงในป่าลึก และท่อน้ำ แต่ก็ไม่เจอ จึงกลับมาเฝ้าพระเวสสันดรอีกครั้งแล้วคำครวญหาบุตรทั้งสองปางจะขาดใจตายพร้อมกับรำพึงว่าถ้าไม่ได้เจอบุตรทั้งสองพระนางต้องตายแน่ๆ แล้วพระนางก็ล้มลงหมดสติไป

พระเวสสันดรก็ตกใจนึกว่าพระนางมัทรีตายไปแล้วจริงๆ เมื่อพระองค์ทรงได้สติจึงรู้ว่าพระนางมัทรีสลบไปจึงใช้น้ำประพรมทำให้พระนางฟื้นขึ้นมา เมื่อพระนางฟื้นขึ้นมามีสติสัมปชัญญะดีแล้ว พระเวสสันดรจึงได้เล่าเรื่องทุกอย่างให้พระนางมัทรีฟังว่า บุตรของเราทั้งสองยังไม่ตาย หรอกแต่พระองค์ได้ยกบุตรทั้งสองให้กับพราหมณ์ผู้เป็นยาจกที่เข้ามาขอ ถ้าเรายังไม่ตายเราจะได้พบหน้าบุตรทั้งสองของเราอย่างแน่นอน ขอเธอจงอนุโมทนาในทานนี้เถิด

พระนางมัทรีเมื่อได้รู้อย่างนั้นแล้วก็ได้กล่าวว่า หม่อมฉันขออนุโมทนาในปุตตทานอันสูงส่งของพระองค์ ขอให้พระองค์จงทำพระทัยให้ผ่องใสเถิด ขอพระองค์จงบำเพ็ญทานให้ยิ่งๆ ขึ้นไปเถิด (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

5. วิเคราะห์ความรักในมัทรีกัณฑ์

มัทรีกัณฑ์เป็นการกล่าวถึงเรื่องราวการบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรโพธิสัตว์ เป็นการบำเพ็ญเพื่อให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ฉะนั้น การให้ทานของพระเวสสันดรจึงเป็นการให้ที่พิเศษกว่าการให้ของคนธรรมดา เช่น การให้บุตรและภรรยาหรือแม้แต่ชีวิตของตนเป็นทาน การให้ทั้งสามอย่างที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากหรือทำไม่ได้เลยสำหรับคนทั่วไป โดยเฉพาะการให้บุตรและภรรยาของตนเป็นทาน โดยเฉพาะบุตร สำหรับคนทั่วไปผู้ยังมีกิเลสบุตรนั้นเปรียบเสมือนแก้วตาและดวงใจของมารดาบิดาการที่จะยกให้คนอื่นไปนั้นเป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย นอกเสียจาก

ว่ามารดาบิดาไม่สามารถที่จะเลี้ยงดูบุตรของตนได้จริงจึงตั้งใจที่จะยกบุตรของตนให้กับคนอื่นเลี้ยงดูแทนเพื่อให้บุตรของตนสบายและมีชีวิตที่ดีกว่า แต่ในกรณีของพระเวสสันดรที่ยกบุตรทั้งสองของตนให้กับพราหมณ์ชุกอย่างเต็มใจนั้น มีคำถามว่าพระองค์ไม่ได้มีความรักต่อบุตรของตนอย่างคนทั่วไปเลยหรือ และในกรณีของพระนางมัทรีเมื่อรู้ว่าพระเวสสันดรยกบุตรทั้งสองให้พราหมณ์ชุกไปแล้ว แทนที่พระนางจะโกรธเกลียดพระเวสสันดร แต่พระนางมัทรีกลับได้อนุโมทนาทานนั้นของพระเวสสันดร นั้นหมายความว่าทั้งสองพระองค์ไม่มีความรักความห่วงใยในบุตรทั้งสองเลยอย่างนั้นหรือ ประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันขึ้นสำหรับผู้ที่ยังไม่ได้ศึกษาอย่างเข้าใจ ในการวิเคราะห์ความรักในมัทรีกัณฑ์ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ในความรักของพระเวสสันดรและพระนางมัทรี ว่าทั้งสองพระองค์มีความรักต่อบุตรทั้งสองหรือไม่ รวมไปถึงประเด็นที่ว่าพระเวสสันดรรักพระนางมัทรีไหม

1. ประเด็นที่ 1 แนวคิดเรื่องความรักในพุทธศาสนากับความรักของพระเวสสันดรที่มีต่อบุตรพระเวสสันดร เป็นชื่อของพระโพธิสัตว์ที่บำเพ็ญบารมีในชาติสุดท้ายก่อนจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ในชาติสุดท้ายพระเวสสันดรโพธิสัตว์ได้สร้างทานบารมี เมื่อวันประสูติกะเริ่มให้เงินเป็นทานหลังจากนั้นก็ให้แก้วแหวนเงินทองเป็นทานเรื่อยมาจนถึงการให้พญาช้างเผือกซึ่งเป็นช้างคู่บารมีของพระเวสสันดรและถือว่าเป็นช้างคู่บ้านคู่เมืองจนทำให้ชาวเมืองไม่พอใจเข้ามาทูลต่อพระเจ้าสญชัยพระบิดาให้ขับไล่พระเวสสันดรหนี

จากเมืองไปอยู่เขาวงกต เป็นเหตุให้พระเวสสันดรได้ให้บุตรและภรรยาเป็นทาน พระเวสสันดรยกบุตรให้พราหมณ์ชุกเพราะไม่ได้รักบุตรและภรรยาของตนจริงหรือ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.1 ความรักระหว่างพระเวสสันดรกับบุตร ความรักในฐานะที่พระเวสสันดรคือกษัตริย์ของกรุงสปีซึ่งเป็นพระโอรสของพระเจ้าสญชัยตอนถูกชาวเมืองขับออกจากเมืองพระองค์ก็ไม่ได้ทรงเรียกร้องให้บุตรกับภรรยาตามไปด้วย ซ้ำยังสั่งให้พระนางมัทรีและบุตรทั้งสองให้อยู่ในเมืองอย่าได้ตามพระองค์ไปเพราะเล็งเห็นแล้วว่าการไปอย่างนั้นเป็นการลำบากทั้งกษัตริย์ทั้งสามก็ไม่เคยลำบากในการดำเนินชีวิตเลย ในฐานะบิดาจึงไม่ยากให้บุตรของตนต้องไปลำบากเช่นนั้นกับตน หรือแม้แต่ว่าตอนที่ยกบุตรทั้งสองให้พราหมณ์ชุกพระเวสสันดรยังได้ตั้งค่าตัวไว้สูงมากสำหรับผู้ที่จะไถ่ถอนเอาบุตรของตนจากพราหมณ์ชุกเพื่อจะเอาบุตรทั้งสองของพระองค์ไปเป็นข้าทาสหรือเป็นสามเณรก็ตาม การที่พระองค์ตั้งราคาการไถ่ถอนไว้สูงเช่นนั้นก็เพราะรักและห่วงบุตรทั้งสองโดยพระนางกัณหาที่เป็นผู้หญิง การตั้งราคาไว้สูงก็เพื่อป้องกันมิให้ใครๆ ก็สามารถไถ่ถอนไปได้ เป็นการป้องกันคนที่ไม่ดีไม่มีความจริงใจในตัวของบุตรของพระองค์ โดยเฉพาะพระนางกัณหาที่เป็นผู้หญิง ถ้าเป็นคนสามัญชนธรรมดาที่ต้องการพระนางไปเป็นภรรยาคนๆ นั้นก็ต้องเป็นคนที่ดีจริงๆ ถึงจะยอมลำบากหาทรัพย์สินให้ได้พอมาคือเป็นค่าไถ่นั้น แต่ถ้าเป็นพระราชาหรือกษัตริย์อย่างน้อยบุตรของตนก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสบาย และอีกตอนหนึ่งที่พระเวสสันดรได้แสดงออกมาว่าพระองค์ทรง

ห่วงใยในบุตรทั้ง 2 ของพระองค์มากแค่ไหนคือตอนที่พราหมณ์ชุกหลังจากได้บุตรทั้งสองของพระเวสสันดรแล้วก็ได้ใช้เลวร้ายผูกแขนของบุตรทั้งสองพร้อมทั้งตีไปด้วยต่อน้ำต่อตาของพระองค์เป็นปกติของผู้เป็นบิดาย่อมโกรธเพราะรักและห่วงใยบุตรของตน ทั้งยังคิดปกป้องบุตรของตนจากอันตรายด้วยการจะใช้ดาบไปฆ่าพราหมณ์ชุกนั้นซะ ที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าในฐานะมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่ง พระเวสสันดรทรงห่วงใยในบุตรของตนมากอย่างที่คุณทั่วไปเขาห่วงใย

1.2 ความรักระหว่างพระเวสสันดรกับพระนางมัทรี ในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง พระเวสสันดรก็มีความรักต่อเพศตรงข้ามคือความรักแบบคู่ครองเป็นความต้องการพื้นฐานของสัตว์โลก แต่ความรักแบบคู่ครองของมนุษย์จะแตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่นคือ สัตว์โลกทั่วไปความรักระดับนี้เป็นเพียงแค่สัญชาตญาณที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายเท่านั้น ส่วนมนุษย์นอกจากจะเกิดจากสัญชาตญาณที่มีกิเลสตัณหาเป็นแรงกระตุ้นแล้ว ยังมีปัญญาเข้ามาแทรกแซงกระบวนการของสัญชาตญาณด้วย จะเห็นได้จากการที่มนุษย์สามารถพิจารณาเลือกคู่ครองที่เหมาะสมกับตัวเอง เป็นต้น ส่วนสัตว์ไม่มีความรักทั้ง 2 อย่างที่กล่าวมานี้ พระพุทธศาสนาเรียกว่า ความรักระดับหยาบและระดับกลาง (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ซึ่งความรักในระดับนี้ระหว่างพระเวสสันดรกับพระนางมัทรีทั้ง 2 พระองค์ ได้แสดงออกให้เห็นว่า มีความรักความจริงใจต่อกันเป็นอย่างดี จะเห็นได้จากหลายๆตอนในพระเวสสันดรชาดกที่ทั้ง 2 พระองค์ได้

แสดงออกมาให้เห็น เช่นในตอนที่พระเวสสันดรถูกขับไล่ออกจากเมือง พระนางมัทรีก็ไม่ได้ทอดทิ้งแต่ยืนยันว่าจะตามเสด็จออกไปอยู่ในป่าบวชเป็นฤๅษี ต้องใช้ชีวิตอย่างนักบวช คือ ประพฤติพรหมจรรย์ จะอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยาไม่ได้ถึงขนาดนั้นพระนางก็ยอมขอเพียงได้อยู่ใกล้ได้ดูแลพระเวสสันดรเท่านั้น และตอนที่พระนางมัทรีหมดสติแต่พระเวสสันดรนึกว่าพระนางเสียชีวิตจึงตกใจเป็นการใหญ่ เพื่อร่ำพินิจไปต่างๆ นาๆ ลืมแม้แต่กฎของนักบวชรับอุ้มเอาร่างอันหมดสติของพระนางมัทรีขึ้นมา จนทรงได้สติจึงเอาน้ำมาเช็ดหน้าให้พระนางมัทรี จนฟื้นขึ้นมาพระเวสสันดรจึงทรงดีพระทัยขึ้นมาได้

2. ประเด็นที่ 2 ความรักของพระเวสสันดรในฐานะเป็นพระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์คือผู้บำเพ็ญตนเพื่อให้เข้าถึงพุทธภูมิหรือเพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ความรักของพระเวสสันดรในฐานะที่เป็นพระโพธิสัตว์นั้น เป็นความรักที่อยากให้เพื่อนมนุษย์ผู้เกิดมาร่วมโลกด้วยกันพ้นไปจากทุกข์คือการเกิด แก่ เจ็บ และตาย ความรักของพระเวสสันดรในฐานะของพระโพธิสัตว์ที่มีต่อบุตรรวมถึงภรรยาของพระองค์จึงอยู่เหนือความรักความห่วงใยกันแบบครอบครัวอย่างคนทั่วไป แต่เป็นความรักที่เกิดจากความเมตตากรุณา อยากให้พบกับความสุขที่แท้คือการพ้นไปจากทุกข์ของการเวียนเกิดเวียนตายในสังสารวัฏนี้โดยการเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิตในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน การที่จะนำมนุษย์ให้พ้นออกไปจากสังสารวัฏได้ พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญบารมีให้ครบถ้วนบริบูรณ์เพื่อจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าซะก่อน แล้วจึงสั่ง

สอนสังฆกรรมโปรดผู้อื่นให้บรรลุความจริงนั้นตาม และหนึ่งในบารมีที่ต้องบำเพ็ญคือ ทานบารมี หาก พระโพธิสัตว์ปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า นอกจากจะให้ทรัพย์สินเงินทองเป็นทานแล้ว ยังต้องผ่านการบำเพ็ญมหาบริจาคทั้ง 5 คือ บริจาค ทรัพย์ บริจาคบุตรธิดา บริจาคภรรยา บริจาค อวัยวะ และบริจาคชีวิต ฉะนั้น คำที่กล่าวที่ว่า พระเวสสันดรไม่ได้รับบุตรและภรรยาของพระองค์ จริงๆ แต่พระองค์เพียงใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้ ตัวเองตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้น ดูจะเป็นการ กล่าวหาที่รุนแรงเกินไปสำหรับตัวพระเวสสันดร แต่ในมุมมองของคนที่ไม่เข้าใจในเส้นทางและ เจื่อนไขที่จะไปให้ถึงสภาวะที่เป็นอุดมคติของ พระองค์ เขาย่อมเชื่อมั่นว่าข้อกล่าวหาของเขานั้น ถูกต้อง ซึ่งก็ไม่ผิดเลยทีเดียว เพราะเป็นการมอง ความรักในระดับสัจยชาติญาณถึงระดับสัจยชาติ ญาณที่มีปัญญาเข้ามาพิจารณาหรือความรักระดับ ต่ำและระดับกลางตามแนวคิดของพุทธศาสนา นั้นเอง แต่ผู้ที่กล่าวหาพระเวสสันดรอาจไม่ได้ ศึกษารายละเอียดของความรักระดับสูงของ พระพุทธศาสนา ความรักระหว่างพระเวสสันดรกับ พระนางมัทรีเป็นความรักที่เกิดจากดวงจิตสองดวง ที่ตั้งมั่นและปรารถนาที่จะอดทนช่วยเหลือเพื่อให้ ถึงพระนิพพาน (Meethawitnukul, 1991)

6. สรุป

หากวิเคราะห์ความรักของพระเวสสันดร จะพบว่าความรักของโพธิสัตว์จะเป็นแบบเสียสละ ตลอดเวลา โพธิสัตว์จะเลือกดำเนินชีวิตแบบจาคะ คือไม่เพียงให้ความปรารถนาดีกับผู้อื่น แต่ยังต้อง

สละกิเลสของตนออกไปในการให้แต่ละครั้งด้วย ซึ่งจะได้ก็เมื่อเห็นแก่ประโยชน์ของบุคคลอื่น ก่อนความสุขของตนเสมอ แต่เนื่องจากในกรณีนี้ พระนางมัทรีเป็นคู่ที่เคยสร้างบุญบารมีร่วมกับ โพธิสัตว์มาอย่างยาวนานในสังสารวัฏ ทำให้ฝ่าย หญิงไม่ตัดสินใจโดยใช้ความสบายส่วนตนเป็นที่ตั้ง ความรักของพระนางมัทรีจึงเป็นแบบจาคะ คือ ให้พร้อมกับสละกิเลสของตนออกไปเช่นกัน ทั้งคู่ จึงได้ชื่อว่ามีศีล ศรัทธา จาคะ (การสละ) และ ปัญญาเสมอกัน ข้อกล่าวหาที่ว่าพระเวสสันดรมุ่ง แต่จะบำเพ็ญมหาทาน จนทำให้พระนางมัทรีกับ พระโอรสธิดาลำบากไปด้วย จึงไม่ถูกต้องนักที่นี้ ประโยชน์ของบุคคลอื่นมันกว้างมาก โพธิสัตว์ ไม่เพียงต้องทำประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและบุคคล ที่ตนรัก ทว่ายังต้องทำประโยชน์ให้กับคนหมู่มากด้วย บ่อยครั้งที่ดูเหมือนการให้คนๆ หนึ่งกลับเป็นการ ทำร้ายอีกคนหนึ่ง หรือการเอื้อประโยชน์ให้กับ คนหมู่มากกลับหักหาญน้ำใจของคนหมู่น้อย เพราะ ตั้งใจบำเพ็ญมหาทานบารมี ทำให้บริจาคพญาช้าง จนชาวเมืองโกรธ หรือสละลูกชายลูกสาวให้คนอื่น นำไปเป็นทาสเชียนตีตามอำเภอใจ ทำให้คู่ครอง ของตนเป็นทุกข์ กระนั้น ถ้ามองว่าตรงนี้มีปัญชนคน ไตสามารถทำแบบนี้ได้บ้าง การสละบุตรธิดาใน กรณีของพระเวสสันดรไม่ได้เกิดจากความชิง ร้าคาญ หรือเกลียดลูกของตน เบื้องลึกของการให้ นั้นเพราะรู้อยู่เต็มอกว่ามันทำยาก สละคนรักให้คน ที่ไม่สมควรได้ ช้ำยังรู้ว่าคนรักของตนจะต้องถูก ทารุณทำร้าย มันอาจเจ็บปวดยิ่งกว่าแค่ให้ร่างกาย ของตนได้รับความทุกข์ทรมานช่วงสั้นๆ กิเลสของ คนไม่ได้มีแค่ด้านลบด้านร้าย แม้ความอาลัยรักที่

ชาวโลกหงวแห่น นั่นก็เป็นกิเลสที่ทำให้จิตยึดติดง่ายมาก และอาจจะยึดติดยาวนานกว่าความเกลียดความชังด้วยซ้ำ เพราะฉะนั้นในกรณีนี้การสละบุตรธิดารวมทั้งภรรยาของโพธิสัตว์จึงเท่ากับการจาละกิเลสเบื้องต้น ลึกของตน อันเป็นกิเลสในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรักความผูกพัน จริงอยู่ว่าในแง่หนึ่งเป็นการทำเพื่อประโยชน์ของตนแต่ประโยชน์ที่โพธิสัตว์ได้รับเป็นเพียงวิถีทางที่ทำให้ชาวโลกได้ประโยชน์ ยิ่งกว่าในเบื้องปลาย

เพราะการให้แบบนี้เท่านั้นจึงจะทำให้เกิดปัญญาช่วยเหลือคนอื่นได้จริง ต่างจากการให้แบบปุถุชนที่ยิ่งให้ก็อาจยิ่งบ่มเพาะต้นเหา ส่งเสริมความอยากมืออยากเป็นเพิ่มขึ้น หรือสนับสนุนตัวกูของกูให้หนักแน่นกว่าเดิม ถ้ามว่าโพธิสัตว์ไม่มีจิตใจไม่มีความรู้สึกอาลัยหรือเยื่อใยแบบสามัญชนหรือตรงนี้เราน่าจะได้คำตอบจากอาการคร่ำครวญของพระเวสสันดร ภายหลังที่ลูกน้อยถูกพรากหามณีใจร้ายมัดมือด้วยเถาวัลย์และผูกกระซางจากไปในเวลาที่ยังไม่บรรลุปัญญาญาณขั้นสูงสุดแน่นอนว่าโพธิสัตว์ย่อมเกิดความลึกลับสงสัยและสับสนใจในความดีที่ตนกระทำ แม้พระเวสสันดรเองก็ยังเกิดความรู้สึกว่าเหตุใดให้ทานแล้วจึงทำให้ตนและคนรักเดือดร้อน ความรู้สึกฝ่ายลบเข้าครอบงำ

จิตใจในบางครั้ง ถ้าไม่เข้มแข็งพอ การปกป้องตัวตนและของตนจะเกิดขึ้น ซึ่งนั่นจะปิดกั้นโอกาสหล่อหลอมปัญญาเพื่อสัตว์โลกในวงกว้าง แต่เพราะพระเวสสันดรได้บำเพ็ญบารมีมาจนเกือบถึงปลายทางแล้ว พระองค์จึงทรงระงับจิตใจไม่ให้เป็นทุกข์และเลือกที่จะเชื่อมั่นในความดีของตนมากกว่าทรงเสียสละคนรักผู้ใกล้ชิดที่ดีที่สุด ผู้คอยติดตามดูแลกันตั้งแต่อยูในพระราชวัง ยิ่งพวกเขารักและดีต่อโพธิสัตว์เท่าใด การให้ก็ยิ่งทำได้ยากเท่านั้น เพราะฉะนั้น การสละของพระเวสสันดรจึงไม่ใช่แค่เป็นทาน แต่เป็นทานบารมีจริงๆ เพราะนอกจากปัญญาเพื่อสัตว์โลกแล้ว โพธิสัตว์ไม่ได้คาดหวังบุญกุศล หรือเรียกร้องผลประโยชน์ใดๆ เพื่อตนเองเลย พุฒ่ง่ายๆ ก็คือ เป้าหมายสุดท้ายของการกระทำไม่ได้จบที่ผลประโยชน์ส่วนตน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิเคราะห์ความรักในมัทรีกัณฑ์ระหว่างพระเวสสันดรกับภรรยาและบุตร ทำให้ได้ทราบความรักของแม่ที่มีต่อความรักของแม่ที่มีต่อลูกว่าเป็นความรักที่ยิ่งใหญ่ การพลัดพรากจากลูกย่อมนำความทุกข์โศกมาสู่แม่อย่างยากที่จะหาสิ่งใดเปรียบได้

References

- Chanchanchai, S. (2016). *Buddhism and Love*. Bangkok : Siamese Publishing House.
- Department of Education. (1981). *Maha Vadhana Jataka*. Bangkok : The Trade Organization of the Teachers Council of Thailand.

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tipitaka (Thai Translation) Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- Meethawitnukul, S. (1991). *Intoduction to Philosophy*. Bangkok : O. Printing House.
- Phra Umnaj Khemapanyo. (2013). A Comparative Study of the Philosophy of Love in Theravada Buddhist Philosophy and Plato's Simulation Works. *Master Thesis*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suwannakul, S. (1989). The Way of Love and Mercy for the Social Support of the Buddhist Speaker. *Master Thesis*. Graduate School : Thammasat University.